

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Рудніченка Євгенія Миколайовича
на дисертаційну роботу
Віталія Сергійовича Севост'янова
на тему "Зміцнення потенціалу системи економічної безпеки
підприємства", представлену на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 Управління та адміністрування
за спеціальністю 073 Менеджмент

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом, науковими працями у фахових виданнях та іншими публікаціями Севост'янова Віталія Сергійовича, дає підставу зробити наступні висновки:

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із науковою тематикою

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена зростанням рівня економічної нестабільності, глобалізаційними процесами, посиленням конкурентного тиску, цифровізацією бізнес-процесів, а також впливом кризових явищ, зокрема воєнних, фінансових та енергетичних загроз, на діяльність підприємств. У сучасних умовах підприємства функціонують у середовищі підвищених ризиків і невизначеності, що істотно ускладнює забезпечення їх розвитку, збереження ресурсного потенціалу та досягнення стратегічних цілей. Економічна безпека підприємства набуває системного характеру та потребує не лише реагування на вже наявні загрози, а й формування превентивних механізмів їх виявлення й нейтралізації. Водночас на практиці спостерігається фрагментарність підходів до розуміння системи економічної безпеки підприємства, недостатній рівень інтеграції безпекових функцій у загальну систему управління підприємством, обмежене використання сучасних аналітичних та інструментальних методів оцінювання і розвитку безпекового потенціалу. Це зумовлює необхідність поглибленого теоретичного осмислення сутності потенціалу системи економічної безпеки підприємства та розроблення науково обґрунтованих

підходів до його зміцнення з урахуванням сучасних викликів і трансформаційних змін в економіці, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Згодні з В. С. Севост'яновим, що дослідження, пов'язані з потенціалом системи економічної безпеки підприємства — ідентифікація та дослідження такого потенціалу, визначення його елементного складу, оцінювання, зміцнення такого потенціалу тощо — мають як теоретичну, так і прикладну цінність, представляють інтерес як у контексті діяльності окремого підприємства, яке працює в Україні, так і в контексті економічної безпеки національної економіки, адже саме окремі підприємства є складовими національної економіки в цілому. І тому формулювання та вирішення таких завдань, що пов'язані з потенціалом системи економічної безпеки підприємства, має очевидну цінність та важливість

Зважаючи на вищезазначене, тема дисертаційної роботи, у якій сформовано теоретичні засади, методичні підходи та практичні рекомендації щодо оцінювання та зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства, а також досягнуті в роботі мета і завдання є актуальними і нагальними.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Київ). При виконанні теми «Оцінка та розвиток економічного потенціалу Закарпатської області: проблеми, можливості та стратегічні напрями розвитку» (номер державної реєстрації 0124U003892, 2024–2025 рр.) автором обґрунтовано склад, роль та місце потенціалу системи економічної безпеки підприємства як складової економічного потенціалу області, а також розроблено принципові засади зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства як чиннику посилення економічного потенціалу області. Під час виконання теми №Е-02-25 (замовник ТОВ «Миронівський продукт», виконавець — Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля) сформовано пропозиції

щодо оцінювання потенціалу системи економічної безпеки підприємства, а також розроблено підходи та напрями зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень

На підставі ознайомлення з матеріалами дисертації та публікаціями здобувача можна зробити такі висновки.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації та висвітлені в публікаціях, мають достатній рівень теоретичного і методичного обґрунтування. Основою дослідження обрано фундаментальні положення сучасної безпекології макро- та мікрорівня, наукові роботи вітчизняних та зарубіжних учених з питань потенціалу підприємства, законодавчі й нормативні акти, офіційні статистичні дані.

Дослідження, виконане В. С. Севост'яновим, характеризується використанням сукупності загальнонаукових (монографічний аналіз, узагальнення, , феноменологічний підхід, аналіз головних компонент, функціональний аналіз, графічний метод, табличний метод, структурний аналіз, економіко-математичне моделювання) і специфічних методів (методи теорії множин, метод аналізу ієрархій, метод графів, сценарний підхід, матричний метод, дискретні бальні шкали) дослідження, що робить отримані результати з розроблення теоретичних та методичних засад зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства обґрунтованими та достовірними. Застосування цих методів дозволило В. С. Севост'янову вирішити поставлені завдання і отримати результати, яким властива наукова новизна.

Основні положення дисертаційного дослідження достатньо повно висвітлені автором у 9 опублікованих наукових працях. Отримані результати пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів підтверджується їх

впровадженням у діяльність вітчизняних підприємств, що підтверджено актами і довідками про впровадження.

Дисертаційне дослідження Севост'янова В. С. є обґрунтованим і достовірним.

3. Основні наукові результати, одержані автором, їх новизна

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи та особистий внесок автора у їхнє одержання полягають у розробленні теоретичних та методичних засад зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства у вигляді змісту та структури відповідного потенціалу, моделі оцінювання потенціалу системи економічної безпеки підприємства, принципів засад, підходів та напрямів його зміцнення, а також посилення окремих складників відповідного потенціалу.

Положення дисертації, що мають наукову новизну, достатньо аргументовані і мають досить повне обґрунтування. Основні з них такі:

1. Одним з найсуттєвіших результатів дослідження є розроблена модель оцінювання потенціалу системи економічної безпеки підприємства (с.110-133). Використання такої моделі на підставі отриманих часткових оцінок окремих складників потенціалу системи економічної безпеки підприємства дозволяє розрахувати оцінки такого потенціалу та його достатності та представити результати оцінювання у скалярній та кортежній формі.

2. За результатами досліджень удосконалено принципові засади зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства (с.149-170). Такі принципові засади дозволяють сформулювати необхідний теоретичний та інструментальний фундамент зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства.

3. В роботі визначено підходи та напрями зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства (с. 170-191), що дало змогу

сформувати цілісний інструментарій зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства.

4. Заслуговують на увагу отримані за результатами досліджень засади посилення можливостей підприємства як складника потенціалу його системи економічної безпеки (с. 191-209). Розроблений підхід передбачає вибір нематеріальних можливостей для подальшого посилення можливостей у складі потенціалу системи економічної безпеки підприємства на основі сукупності запропонованих компонентів — організаційної поведінки, комунікацій, тренування персоналу, сценаріїв дій, резервування та диверсифікації — та висвітлення їхнього впливу на зміцнення відповідного потенціалу (рис. 3.15, табл. 3.18), дослідження взаємозв'язків між такими компонентами (с. 202, табл. 3.19), а також містять аналіз умов втілення запропонованого підходу (с.204, рис. 3.16) , його переваг та обмежень (с. 204-206, рис. 3.17-3.18), що сприяє посиленню можливостей підприємства за умов дефіциту наявних ресурсів.

5. В роботі запропоновано засади оцінювання потенціалу системи економічної безпеки підприємства (с. 92-110). Визначення складу таких засад, розкриття особливостей потенціалу системи економічної безпеки підприємства як об'єкта оцінювання заклало основу для розроблення моделі оцінювання відповідного потенціалу.

6. Отримало подальший розвиток понятійні засади безпекології мікрорівня шляхом уточнення розуміння економічної безпеки підприємства та системи економічної безпеки підприємства (с.26-68). Узагальнення підходів до розуміння економічної безпеки підприємства, а також уточнення розуміння системи економічної безпеки підприємства на основі виділення ключових складників такої системи, аналізу можливих варіантів статусу такої системи на підприємстві, визначення та уточнення змісту онтологічних та необхідних властивостей системи економічної безпеки підприємства сприяло повному висвітленню природи такої системи.

7. Важливими є наукові результати, отримані щодо поняття та структури потенціалу системи економічної безпеки підприємства (с. 68-89). Результати аналізу потенціалу у загальнонауковому розумінні, аналіз видів потенціалу підприємства, узагальнення наявних концепцій до розуміння потенціалу та підходів до його визначення у загальному випадку, доведення ресурсно-компетенційної природи відповідного потенціалу дозволило розкрити природу та структуру потенціалу системи економічної безпеки підприємства та заклало основу для його оцінювання та зміцнення.

Викладене вище свідчить на користь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що викладено у дисертаційній роботі В. С. Севост'янова. Для отриманих наукових результатів характерна підпорядкованість єдиній логіці та меті дослідження. Наукову новизну слід вважати доведеною та достатньо обґрунтованою.

4. Практична значущість результатів дослідження і рекомендації щодо їх використання

Представлені у дисертації результати та практичні рекомендації становлять методичну основу зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства.. До результатів, які мають найбільше практичне значення, належить:

- модель оцінювання потенціалу системи економічної безпеки підприємства;

- принципові засади зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства;

- підходи та напрями зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства;

- пропозиції щодо посилення можливостей підприємства як складника потенціалу його системи економічної безпеки.

Результати дисертаційної роботи використано у діяльності ТОВ «Вітряний парк «Лиманський», ТОВ «ФВТ Сервіс», ТОВ «Френдлі Вінд Технолоджі».

5. Дискусійні положення та зауваження до роботи

В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу варто зупинитись на окремих положеннях, які викликають зауваження і можуть стати предметом наукової дискусії при захисті дисертації, зокрема:

1. Під час опису різних видів безпеки (параграф 1.1) доцільно було б не обмежуватися виділенням таких видів безпеки та наданням їхнього опису. Доцільно було б показати взаємний їхній вплив, у тому числі вплив інших видів безпеки саме на економічну безпеку, зокрема на рівні окремого підприємства.

2. Розкриття різних підходів щодо розуміння системи економічної безпеки підприємства (рис. 1.4, параграф 1.3) слід оцінити позитивно, таке розкриття є науковим здобутком роботи. Водночас, було б доцільно уточнити авторський погляд щодо підходу до розуміння системи економічної безпеки підприємства, оскільки у роботі тільки виділено та описано сукупність підходів, але не позначено авторську позицію щодо вибору одного з них.

3. Незрозуміло, чому у складі матеріальних ресурсів, як складнику потенціалу системи економічної безпеки підприємства (рис. 1.14, параграф 1.3) не враховано запаси сировини та продукції підприємства, адже такі запаси мають вартість, можуть бути конвертовані у кошти, можуть бути використані для підтримки конкурентоспроможності підприємства.

4. Такий результат дисертаційної роботи як напрями зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства для реагування на загрози, пов'язані із веденням воєнних дій проти України (рис. 3.13) однозначно представляє інтерес для вітчизняних підприємств та заслуговує на увагу. Водночас значна кількість таких напрямів потребують додаткових коштів, щодо яких вітчизняні підприємства відчують дефіцит. Наприклад, очевидно, що географічне перенесення зберігання запасів, виробничих

потужностей та робочої сили, резервування ресурсів, вжиття заходів для енергонезалежності підприємства, імпорт електроенергії потребують від підприємства додаткових коштів. Тому у роботі було б доцільно приділити увагу джерелам таких коштів й стисло окреслити, як саме вітчизняні підприємства в умовах дефіциту ресурсів можуть скористатися запропонованими напрямками зміцнення потенціалу системи економічної безпеки.

5. Фактично в основу оцінювання потенціалу системи економічної безпеки підприємства (параграф 2.2) покладено метод експертних оцінок, хай і з зменшенням суб'єктивності таких оцінок на основі використання розроблених бальних шкал оцінки. Водночас принциповим недоліком методу експертних оцінок є суб'єктивність окремих експертів. Одним з традиційних шляхів подолання такої суб'єктивності та зменшення її впливу є забезпечення узгодженості точок зору експертів. Водночас у роботі питанням оцінювання та забезпечення узгодженості точок зору експертів увагу не приділено.

Але зазначені недоліки мають непринциповий характер і не знижують загальний високий науковий рівень дисертаційної роботи, хоча і потребують додаткових пояснень.

6. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Севост'янова В.С., доводить відсутність порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). В дисертаційній роботі проставлені посилання на всі джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, відомостей, ідей, розробок, статистичних даних. Дисертаційна робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права, відображає бажання автора надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень та джерела інформації.

7. Загальна оцінка дисертації, її відповідність існуючим вимогам та

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота Севост'янова Віталія Сергійовича виконана на достатньо високому науковому рівні, містить нові теоретичні узагальнення й методичні рекомендації, які в сукупності дозволяють вирішувати актуальне науково-практичне завдання зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства.

Актуальність теми, науковий рівень і практичне значення дисертації відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Тема дисертації «Зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства» відповідає спеціальності 073 Менеджмент. Робота характеризується послідовністю розв'язання завдань дослідження.

Основні положення дослідження пройшли усі види апробації: вони опубліковані у наукових виданнях, впроваджені, обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст роботи повністю відповідає спеціальності 073 Менеджмент. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Севост'янова Віталія Сергійовича «Зміцнення потенціалу системи економічної безпеки підприємства» є самостійним завершеним дослідженням, яке відповідає чинним вимогам п. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), та «Основним положенням вимог до оформлення дисертації (затверджених Наказом Міністерства освіти

і науки України від 12 січня 2017 р. № 40), а її автор Севост'янов Віталій Сергійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 Менеджмент.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
декан факультету управління,
адміністрування та туризму
Хмельницького національного університету
Міністерства освіти і науки України

Євгеній РУДНІЧЕНКО

Підпис засвідчую:
Проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету
Міністерства освіти і науки України

Олег СИНЮК